

найвищою цінністю визнаються інші сутності. Держава розглядається як організація публічної політичної влади правового типу. Її антиподом є публічна політична влада силового типу – деспотія, сучасний варіант якої – тоталітаризм. Ідеальні типи правової публічно-політичної влади: авторитарна, або поліцейська держава (в якій влада мінімально пов'язана правовою свободою) і правова держава (в якій влада максимально пов'язана правовою свободою).

Список використаної літератури:

1. Башлаков С., Золоторев В., Хохлов В. Либертарианская перспектива. От посткоммунизма к свободному обществу. Киев : Ніка-Центр, 2019. 344 с.
2. Нозик Р. Анархия, государство и утопия. М. : ИРИСЭН, 2008. 424 с.
3. Нерсесянц В.С. Право математика свободы: Опыт прошлого и перспективы. Москва : Юристъ, 1996. 160 с.
4. Четвернин В.А. Современная либертарно-юридическая теория. *Ежегодник либертарно-юридической теории*. 2007. № 1. С. 5-9.

Ключові слова: лібертаріанство, Р. Нозік, лібертарно-юридична теорія.

Ключевые слова: либертарианство, Р. Нозик, либертарно-юридическая теория.

Key words: libertarianism, R. Nozick, libertarian law theory.

МЕЛЬНИЧУК ОЛЬГА СТЕПАНІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри загальнотеоретичної юриспруденції,
доктор юридичних наук, доцент*

ПРАВОВА УРБАНІСТИКА ЯК МІЖДИСЦИПЛІНАРНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Одна з особливостей сучасної юридичної науки – її спрямованість на пошук міждисциплінарних підходів до розкриття різних аспектів правового життя. Міждисциплінарність сьогодні стає головною формою становлення нового знання, оскільки вважається, що повноцінна нова наукова гіпотеза не може виникнути «всередині» існуючого знання, а тому наукову новизну забезпечує метафоричне перенесення знань з однієї сфери до іншої. Це дає свіжий погляд на старі проблеми, можливість побачити їх у новому світлі [1, с. 19–20]. Використання міждисциплінарних підходів дозволяє подолати високий рівень догматизації, який характерний для юридичної науки. За рахунок привнесення нових тем, проблем, питань, концепцій, понять може бути забезпечено розвиток правової та державної сфер.

Освоєння методів та результатів інших наук було і залишається важливим напрямком та істотним джерелом розвитку юридичної науки. Можна виділити дві основні форми такого освоєння значущих для юриспруденції досягнень інших наук: юридизація методів (і в цілому

пізнавальних засобів і прийомів) і формування нових юридичних дисциплін (антропології права, економіки права тощо) на стику юриспруденції та суміжних наук. Юридизація при цьому означає юридико-понятійну трансформацію неюридичних методів і дисциплін, їх перетворення з визначальних позицій поняття права та їх включення до нового пізнавально-смыслового контексту предмету і методу юридичної науки [2, с. 76].

Однією з актуальних сфер соціально-економічних досліджень сьогодні стає урбаністика – міждисциплінарна методологічна концепція, спрямована на виявлення соціальних, економічних, політичних, релігійних, культурних, архітектурних тощо аспектів існування міста (як старовинного, так і сучасного). Вважається, що урбаністика як концепція сформувалася в межах економічної географії, як напрямок, що має своїм предметом комплексний аналіз проблем, пов'язаних з формуванням та функціонуванням міських центрів. Хоча можна зазначити, що основна віха в становленні урбаністики має радше соціологічний характер, оскільки вона пов'язана з відомою працею Макса Вебера «Місто» (1922), в якій один із засновників сучасної соціології спробував осмислити та типологізувати місто з позицій «розуміючої» соціології [3].

Як зазначає А. Є. Заяць, «визначальна роль міст у житті людського соціуму не підлягає сумніву, тому урбанізаційний процес можна розглядати як своєрідний синонім цивілізаційного поступу. Міста були результатом розвитку продуктивних сил суспільства, а їхня економіка, у свою чергу, – важливим елементом останніх. Поява міст суттєво впливала на утворення і формування як локальних (національних), так і транснаціональних ринків, а самі вони ставали акумуляторами того прогресивного, що народжувалося у надрах феодальної епохи... Історія міст – це та складова, без якої неможливо уявити цілісність історичного процесу» [4, с. 42]. По суті, у цій цитаті – головна ідея історичної урбаністики як одного з найбільш впливових напрямків досліджень міста.

Основні ідеї урбаністики мають доволі комплексний і складний характер, що пояснюється багатоаспектністю міста. Класичні теорії міста ставили перед собою кілька фундаментальних проблем: у чому проявляється міський спосіб життя і чи можна говорити, що він однаковий в усіх містах? Чи існують у містах особливі форми соціальної ідентичності? Як взаємодіє міське життя з традиційними соціальними зв'язками? Які особливості просторової організації міського соціуму? Як має здійснюватися управління містом? Традиційно лише останнє питання, пов'язане зі стратегічними та ситуативними аспектами міського управління, розглядають у контексті існування правової урбаністики.

Тим часом перспективи урбаністики для права є більш багатими, оскільки дозволяють розглядати місто не просто як особливий соціальний простір, де актуалізуються зв'язки, інститути та ролі, але й як особливу форму правового життя. У цьому зв'язку важливою є ідея, відповідно до якої місто є простором високої щільності. Це означає, що усі процеси та трансформації у місті відбуваються швидше, ніж в інших соціальних просторах. Це дає можливість враховувати просторові

аспекти дії права та правового впливу. В загальнотеоретичній юриспруденції правовий вплив розглядається як рівномірно поширений на всю територію держави. Тим часом реальне функціонування права пов'язане з соціальним простором його сприйняття, і тому міста є більш активними реципієнтами правового впливу. Більше того, вони мають соціальні ресурси для створення автономних правових систем та забезпечення правового примусу.

Місце правової урбаністики в структурі юридичного знання визначається, перш за все, декількома обставинами:

а) правова урбаністика не просто дозволяє констатувати неоднорідність правового простору, а й чітко вказати на критерії, які цю неоднорідність утворюють: наявність в межах правового простору центрів, в яких концентрація правових зв'язків і відносин значно вища, ніж на периферії (йдеться про міста); існування в цих центрах особливої форми правової культури – міської правової культури, яка володіє потужним асиміляційним впливом на людину (при цьому міська соціалізація завжди пов'язана з прийняттям деяких правових ідей); розвиток центрів з позицій правової урбаністики дозволяє державі формуватися як моноцентричній (один сильний центр, в якому приймаються рішення та який тяжіє над іншими, вторинними центрами – Франція, Польща, Норвегія тощо) або поліцентричній (існує кілька центрів, що борються за вплив і визначають структуру правового простору – США, Росія, Бразилія тощо);

б) правова урбаністика є міждисциплінарним дослідженням. З цього випливає, що її місце в методології юриспруденції визначається необхідністю залучення нових знань з соціології, економіки та політології – трьох основних сфер, де використовують ідеї урбаністики.

Оскільки територіальна диференціація права знаходить своє послідовне вирішення за допомогою урбаністичного підходу – генеральної стратегії дослідження, заснованій на ідеї правової урбаністики, – слід показати його основні елементи. Відомо, що методологія будь-якого дослідження складається з концептуальної та інструментальної частини:

а) концептуальна частина правової урбаністики виражена в тому, що місто виступає автономною просторовою одиницею, в якій відбувається формування особливого локалізованого правового порядку, інституціоналізація якого утворює специфічну правову систему – міську правову систему;

б) інструментальна частина правової урбаністики виражена в тому, що правові системи міст, а також міські правові системи, досліджуються з точки зору існування особливого феномена – міського права.

Будь-яка наукова теорія повинна оцінюватися разом зі своїми допоміжними гіпотезами, початковими умовами, а головне, разом з теоріями, які їй передували. Таким чином, об'єктом методологічного аналізу стає не окрема гіпотеза чи теорія, а серія теорій, тобто певний тип розвитку. Якраз такий підхід є найбільш виправданим з точки зору розвитку правової урбаністики, адже вона існує в міждисциплінарному науковому просторі. Як зазначає В. С. Стьюпін, в рамках міждисциплінарних досліджень наука, як правило, стикається з такими складними

системними об'єктами, які в окремих дисциплінах досліджуються лише фрагментарно, тому ефекти їхньої системності можуть бути взагалі не виявлені при вузькодисциплінарному підході, а виявляються лише при синтезі фундаментальних і прикладних задач в проблемно-орієнтованому пошуку [5, с. 282–283]. Дійсно, таке бачення міждисциплінарності може бути застосоване до правової урбаністики, оскільки багатоаспектність міста – ключова проблема, яка дозволяє створити цілісну наукову теорію, яка в єдиному методологічному просторі може пояснити розвиток сучасних міст. Саме тому правова урбаністика має розглядатися як міждисциплінарне дослідження.

Список використаної літератури:

1. Честнов И.Л. Актуальные проблемы теории государства и права. Эпистемология государства и права / И. Л. Честнов. – Спб. : ИВЭСЭП, Знание, 2004. – 62 с.
2. Нерсесянц В.С. Юриспруденция. Введение в курс общей теории права и государства / В. С. Нерсесянц. – М. : НОРМА–ИНФРА-М, 1998. – 281 с.
3. Вебер М. История хозяйства. Город / Макс Вебер. – М. : «Канон-пресс-Ц», «Кучково поле», 2001. – 576 с.
4. Заяць А. Урбанізаційний процес на Волині в XVI – першій половині XVII століття / А. Заяць. – Л. : ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 324 с.
5. Степин В. С. Классика, неклассика, постнеклассика: критерии различения / В. С. Степин // Постнеклассика: философия, наука, культура. – Спб. : Издательский дом «Миръ», 2009. – С. 249–295.

Ключові слова: правова урбаністика, міждисциплінарне дослідження, міждисциплінарний підхід, урбаністичний підхід, міська правова система, міське право.

Ключевые слова: правовая урбаністика, міждисциплінарне дослідження, міждисциплінарний підхід, урбаністический підхід, городская правовая система, городское право.

Key words: legal urban studies, interdisciplinary research, interdisciplinary approach, urbanistic approach, urban legal system, urban law.

ОВЧИННИКОВА АЛЬБИНА ПЕТРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри загальнотеоретичної юриспруденції,
доктор мистецтвознавства, кандидат юридичних наук, професор*

ВИРАЗНІСТЬ І ЛОГІКА МОВЛЕННЯ В СИСТЕМІ К.С. СТАНІСЛАВСЬКОГО

Центральне місце у системі К.С. Станіславського [1] займає питання, яким чином людина може свідомо вплинути на процеси у своїй психіці, викликати певні емоційні реакції, або діяльність механізмів інтуїтивної поведінки. К.С. Станіславський доказав, що недовільні психічні процеси порушуються свідомо виконаною дією. Також при виборі і